

Streszczenie

Prezentacja „Polityczne uwarunkowania działalności Miejsca Pamięci i Muzeum KL Auschwitz – Birkenau” jest politologicznym spojrzeniem na zmiany jakie dokonały się w Miejscu Pamięci na przestrzeni ostatnich 70 lat. Autor prezentuje powolne dojrzewanie wielu instytucji do przekształcenia miejsca tragedii miliona ludzi w uniwersalne centrum nauczania o prawach człowieka i zbrodniach przeciwko ludzkości.

Oświęcim przed wybuchem wojny był wielokulturowym miastem. Większość mieszkańców stanowili Żydzi (60%). We wspomnieniach podkreślali, jak ważne były dla nich przyjacielskie relacje z Polakami. Miasto charakteryzowało mała przedsiębiorczość i dobrze rozwinięta kolej. Ten drugi czynnik miał być jednym z tych, które zdecydowały o przyszłej lokalizacji obozu.

Po wybuchu II wojny światowej społeczność żydowska została wywieziona do pobliskich gett. Oświęcim przekształcono w Auschwitz. Rozpoczęła się gehenna. Zabijanie i zubożenie na śmierć to jedno z głównych wspomnień świadków zbrodni (więźniów, SS-manów i mieszkańców Oświęcimia i okolic)

Tuż po wyzwoleniu toczyło się wiele dyskusji. Jak zagospodarować teren? Jak upamiętnić tę zbrodnię? Odpowiedzi nie były jednoznaczne. Po dwóch latach powstało Muzeum.

Początkowo miejsce poddano socrealistycznej indoktrynacji. Z czasem jednak wprowadzono wystawy międzynarodowe oraz zainicjowano badania naukowe.

Autor prezentuje także powolny proces demokratyzowania tego miejsca. Bardzo ważnym rokiem dla działalności instytucji był rok 1979. Wówczas miejsce odwiedził papież Jan Paweł II oraz wpisano miejsce na listę UNESCO.

Jednak lata 80-te i 90-te pokazały, że to miejsce nadal budzi wielkie emocje. W okolicach Muzeum wybuchały konflikty na tle religijnym i narodowościowym. Głośno było o sporze o zakon karmelitanek, „krzyżach Świtonia” czy też „Supermarketu wokół Auschwitz”. Były one na tyle newralgiczne, że polski rząd musiał je rozwiązać specjalną ustawą.

Ale to także miejsce dialogu. Na terenie Oświęcimia, w cieniu Auschwitz powołano także instytucje, które zaczęły stać na straży praw człowieka i walki z patologiami życia publicznego. Powstał Międzynarodowy Dom Spotkań Młodzieży, Centrum Dialogu i Modlitwy czy też Centrum Żydowskie.

Po obaleniu komunizmu również Muzeum musiało określić się na nowo. Nowe otwarcie to głównie powołanie Międzynarodowej Rady Oświęcimskiej, utworzenie Międzynarodowego Centrum o Auschwitz i Holokauście. Państwo polskie znając powagę tego miejsca wykreowało specjalny program rządowy, który wspiera rozwój infrastruktury wokół Muzeum. Nie zapomniano także o

finansach. Były one zawsze niewystarczające. Dlatego w porozumieniu z wieloma państwami stworzono specjalny „Fundusz wieczysty”. Złożyło się na niego kilkadziesiąt instytucji i państw.